

כדאי להכיר את השווצרים

יכול להיות שבעיני חלק גדול מן הקהל הישראלי ייראה הקולנוע השווייצרי המוצג עתה בסינמטקים של תל-אביב, חיפה וירושלים כקולנוע עתידיני. אך מפני שהתרגל למסורת המקומית, של כיבוי שריפות האתמול מבלי למנוע את שריפות המחר, יחליט שהקולנוע הזה אינו מעניין אותו. אם כך, לא תהיה זאת הפעם הראשונה שבה יטעה הקהל הישראלי — ויפסיד. לרבים נדמה ששווייץ היא האידיאל בהתגלמותו. ארץ קטנה, נוף מקסים, שלום הנמשך כבר יותר מ-600 שנים, שיגשוג כלכלי, עבודה לכל דורש ופרנסה לכל עובד. וכי מה יכול להיות טוב יותר? לקולנוע השווייצרי החדש יש תשובה, שכדאי להרהר בה פעמיים. באחד מספריו העתידינים מתאר איזק אסימוב מצב, שבו האנושות למדה לנוע קדימה ואחורה על ציר הזמן. המטרה העיקרית של מסעות אלה: שינוי פני המציאות, כדי למנוע אסונות ממיטי-הורבן. אבל כדי לשנות מציאות במאה אחת, אומר אסימוב, יש לחזור בזמן מאות רבות לפני כן, ולשנות את הגורמים שהולידו את אותה המציאות. בעולם של היום שווייץ היא אידיאל, וכולם שואפים להשיג אידיאל זה. והנה, ניתנת האפשרות לבחון את האידיאל הזה בהזדמנות נדירה למדי, והלקח שיילמד מבחינה זו עשוי להסיט את כיוון השאיפות למקום אחר. שאם לא נגיע גם אנחנו במקום או במאחר, למקום שבו ניצבים

שחקנית אינגריד קאוון ב"רה פאזומה" של דניאל שמיד
חפץ אסתטי הפועל על החושים כמו מרגל דיטריך

אם כל זה נשמע כמליצה, וסופה של הספרית הקטנה ברקמת התחרה נראה מוגזם, די לעיין בקורות חייהם של כמה מן הסופרים המשמשים השראה לסרטיהם של השווייצרים הצעירים: רוברט ואלור (מחבר העוזר של קרפר) מת במוסד לחולי-נפש. אמו של קונראד פרדיננד מאיאר (מחבר ויולנטה) אישפזה אותו במוסד כזה, כשגילה, בגיל 14, שהוא רוצה להיות סופר. אחרי שנים נשלחה היא עצמה לאותו המוסד, שבו סיים חייו גם הסופר עצמו.

עורם כדאי אנושי. גורטה הוא עדיין המאופק והעצור שבין חבריו לאסכולה.

הפסל היהודי האנס יוזפסון בסרטו של יורג האסמר המוצג בשבוע השווייצרי
הבמאי, יידו האישי של האמן, עשה סרט על אישיותו המיוחדת של יוזפסון

ז'אן לואי טריטיניאן, דפון סריג, ואדרי מרסואלה וזאה מאסארי
שאננות ערב מהפיקה בהשפעת צ'כוב

היום אנשים כמו אלן טאנר, מישל סוטר, קלוד גורטה ותומאס קרפר, ושואלים עצמם אם אכן היה זה כדאי.

המפלט הוא השיגעון. יש להתחיל אולי עם קלוד גורטה, משום שבישראל הוא המוכר המצליח מבין כל השווייצרים. להזמנה שלו היתה הצלחת-יוקרה, הגנב שבא והתאהב נתקל בחוסר הבנה, אבל רוקמת התחרה היתה להצלחה קופתית גדולה. מה מטריד את גורטה? הוא מדבר על חברה שבה לכל בורג יש מקום מוגדר שאסור לשנותו (בהזמנה); חברה שבה הגימוסין, המוסכמות והחרדה מפני הזולת דיכאו את האישיות של האדם אל תוך תתי-הכרה; עולם שבו התקדמות המניין חשובה יותר מהתאמתו למין האנושי ולצרכיו; עולם שבו הסדר, הנקיון וההגיון ממייתים כל שמץ של תנופה ספונטאנית או רגש (הגנב שבא והתאהב); עולם שלכל אחד יש בו מקום מוגדר, והוא לא יעז לסטות ממנו, עד כדי כך שישכנע את עצמו שאין אפילו צורך בכך (רוקמת התחרה); עולם שהמפלט היחיד ממנו הוא השיגעון.

מחוד החתונה ב"וילונטה"
פרויד אימץ את הסיפור

האחרים קיצוניים וזועמים הרבה יותר. אלן טאנר החל דרכו עם גורטה, כמתלמידים בזרם הקולנוע החופשי של לינדוי אנדר-סון, באנגליה של אמצע שנות החמישים. מלשון מתונה, בתחילת הדרך הקולנועית שלו, ועבר למחאה וזעמת נגד הנעשה סביביו. סרטו הידוע ביותר, יונה, שיהיה בן 25 בשנת 2000, הוא כתבי-אשמה מפורט